

Naturkvalitet (HNV – High Nature Value) på arealer omfattet af et kommende forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af arealer beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3.

Notat udarbejdet af Landbrug & Fødevarer på baggrund af analyse udført af SEGES december 2019.

Hvilken analyse er gennemført:

SEGES har for Landbrug & Fødevarer ved hjælp af en GIS-analyse set på fordelingen af HNV-værdierne på de arealer, der må forventes at blive berørt af et forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af § 3 arealer. Arealerne er afgrænset til at omfatte arealer, som er registreret som beskyttet efter § 3 i Naturbeskyttelsesloven, som samtidig er registreret med en kvælstofkvote og en afgrødekode inden for hovedsageligt "permanent græs" – i alt 44.566 ha jf. anden analyse lavet af SEGES. Heraf udgør ferske enge lige over 70 pct. Miljø- og Fødevarerministeriet har i forbindelse med lovforslag om ændring af Naturbeskyttelsesloven opgjort arealet, der berøres af et forbud, til ca. 37.000 ha.

Kort om HNV:

HNV-score systemet, der vises på det såkaldte HNV-kort, er opbygget af 14 indikatorer, som hver især fortæller noget om naturværdien på et areal. Et areal kan score enten 0 eller 1 point for hver indikator, og den samlede HNV-score beregnes som summen af de 14 indikatorer. De 14 indikatorer inddeles i 4 kategorier: levesteder, driftspraksis, landskab og artsfund. Et areal kan højst få en score på 13 point.

HNV-kortet bruges blandt andet til at prioritere ansøgninger om støttemidler – fx til afgræsning. Med den nugældende prioritering for landdistriktsprogrammets ordning til pleje af græs og naturarealer kan arealer med HNV score på under 5 ikke søge tilskud til pleje af græs- og naturarealer, med mindre de ligger inden for de særligt udpegede områder inden for Natura 2000.

Hvis der er større søgning til ordningen, end der er midler til, vil arealer med højere HNV-værdi i forbindelse med prioritering af midlerne gå forud for arealer med lavere HNV-værdi. Ved meget stor søgning kan det derfor godt forekomme, at der ikke kan gives tilskud til alle arealer med HNV 5. I 2015 blev der således kun givet tilskud til marker med HNV 5, der var større end 12 ha, samt arealer med HNV 6 eller derover.

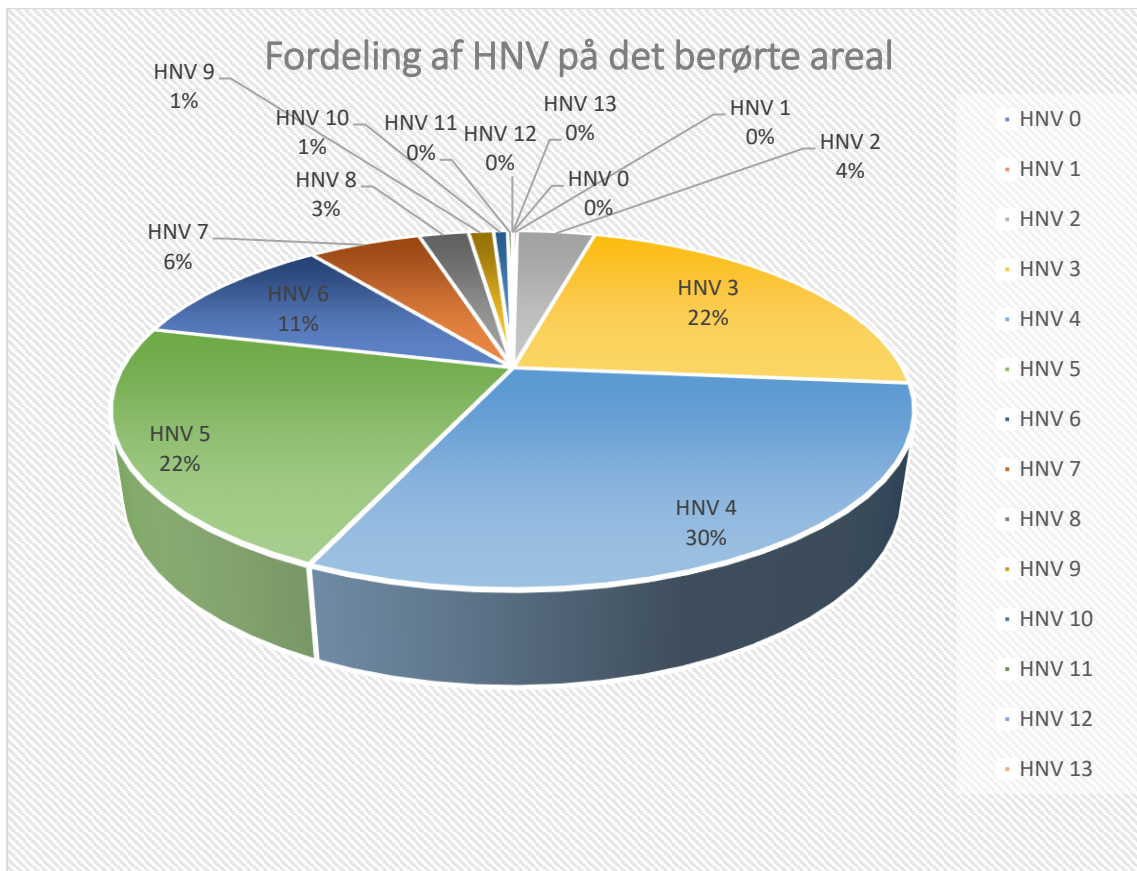
Hvis et areal overgår til meget ekstensiv drift uden N-kvote (afgrøde kode 250 permanent græs, meget lavt udbytte og kode 251 permanent græs), vil arealet som udgangspunkt få et ekstra HNV-point, da dette er en af indikatorerne under kategorien driftspraksis.

HNV-scoren er således en blanding af kendt naturindhold og potentiale for naturindhold og rummer også nogle politiske valg for scoring, der har til formål at fremme økologi og ekstensiv drift.

Resultatet af analysen arealernes HNV-værdi

Figur 1 viser resultat af analysen.

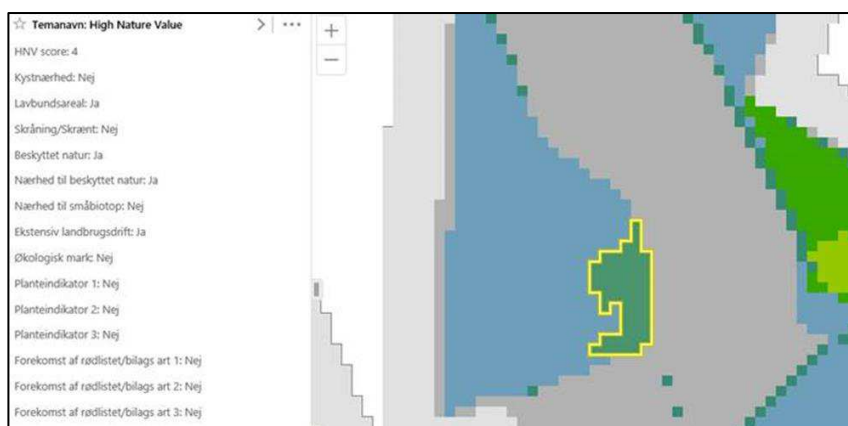
Som det fremgår, har mere end 56 % af arealet, der berøres af forbuddet, en HNV-score på under 5. Kun 11 pct. af arealerne har en HNV-score på 7 eller derover.



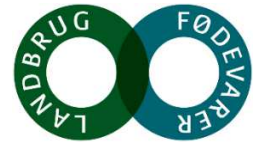
Figur 1. Figuren viser HNV-score på marker, der har N-kvote og overlapper med § 3 beskyttet areal. (Kilde: SEGES)

En registrering som § 3 beskyttet areal giver et point i sig selv, hvorfor et § 3 beskyttet engareal med HNV under 5 (4 eller derunder) kun får point for max 3 øvrige indikatorer, hvilket betyder, at der er tale om arealer med meget lav naturværdi.

Et eksempel på dette ses på figur 2, hvor et areal har opnået HNV-værdien 4 udelukkende på grund af drift og beliggenhed. Der er således ikke givet nogen point for hverken forekomst af planter eller beskyttede / rødlistede arter.



Figur 2: Uddrag af kortlag vedr. HNV på Danmarks Miljøportal. Den med gult markerede polygon har HNV 4 og har opnået værdien ud fra indikatorerne: lavbundsareal, beskyttet natur (registeret som § 3), nærhed til anden beskyttet natur og ekstensiv landbrugsdrift.



Konsekvenser af analysens resultat

Mens 56 pct. af arealerne har en HNV under 5, har kun 11 pct. af arealerne en HNV-score på 7 eller derover, og dette viser, at naturværdien på arealerne i mange tilfælde er stærkt begrænset.

Hvis man ønsker at gennemføre en målrettet indsats for at fremme biodiversiteten, er det alment kendt, at der bør tages udgangspunkt i arealer med eksisterende naturværdier, hvilket ikke er tilfældet for størstedelen af de berørte arealer jf. deres HNV-værdi. På denne baggrund, og set i lyset af de store økonomiske konsekvenser, som et forbud mod især gødskning vil medføre, er det tydeligt, at det planlagte forbud hverken er målrettet eller omkostningseffektivt.

Hertil kommer, at det er tvivlsomt i hvilket omfang, der vil udvikle sig den værdifulde natur, som må formodes at være formålet med lovændringen. Hvis de meget kulturprægede arealer skal udvikle sig til artsrige naturområder, eller der skal genskabes fattige kær, moser og sumpskove med særlige og sårbare arter, så vil det forudsætte, at der foretages målrettet forvaltning af arealerne.

En sådan forvaltning vil skulle sikre naturlige forhold på arealerne og ikke mindst sikre fjernelse af næringsstofpuljer gennem fx afgræsning eller slæt. Men med et forbud mod gødskning vil en meget stor del af den græsning, der i dag foregår på mange af de omfattede arealer ophøre, da det ikke længere vil være økonomisk rentabelt at have græssende dyr på arealerne på grund af faldende udbytte som følge af ophør med gødskning.

Dette vil betyde, at hvis arealerne fortsat skal sikres afgræsning, vil de skulle ind under tilskudsordningen til pleje af græs- og naturarealer eller lign. Dette rummer dog en række problemstillinger, der gør det meget tvivlsomt, om en sådan drift med slæt eller afgræsning vil komme til at ske.

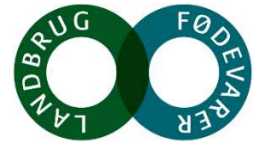
Arealer, der i dag gødes, kan ikke modtage tilskud til pleje. Dette betyder, at hvis de arealer, der fremover omfattes af forbuddet, skal ind i plejeordningen, vil der være behov for langt flere tilskudsmidler.

Med udgangspunkt i den eksisterende ordning, hvor der kan opnås tilskud med HNV på 5 eller derover, vil knap 19.000 ha (44 pct. af 44.566 ha), som fremover ikke må gødes, umiddelbart være berettiget til tilskud. Herudover vil der være de arealer, der har en HNV-værdi under 5. De er i dag ikke berettiget til tilskud. Hvis man som følge af dette vil overveje at sænke afskæringsgrænsen for, hvornår der kan søges tilskud til fx HNV 3 og op, vil dette betyde, at yderligere 23.000 ha (52 pct. af 44.566 ha.) vil være berettiget til at søge tilskud.

Der vil således komme et betragteligt forøget behov for midler til pleje af græs og naturarealer end de ca. 200 mio. kr., der i dag anvendes årligt.

Hvis man vælger at fastholde et forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af § 3 arealer, så bør det ud fra et naturmæssigt perspektiv som minimum sikres, at der afsættes tilstrækkelige midler til, at der fremover kan gennemføres en pleje af disse arealer. Disse penge bør findes som nationale midler, således at der ikke sker en omfordeling af de midler, der allerede er afsat i Landdistriktsprogrammet.

Det forekommer yderst u hensigtsmæssigt, at staten indfører de foreslåede restriktioner for at øge naturkvaliteten af arealerne uden samtidig at understøtte, at arealerne kan opnå en højere naturkvalitet. I og



med at der ikke i det fremlagte lovforslag er lagt op til nogle handlinger, der sikrer, at der vil ske en efterfølgende forvaltning af de berørte arealer, er det yderst tvivlsomt, i hvilket omfang der vil udvikles en forøget naturværdi og derved sikres levesteder og bedre livsbetingelser for vilde dyr, planter og svampe. Sker der ikke en fremtidig pleje af de berørte arealer, vil der være en reel risiko for, at arealerne mister deres lysåbne karakter og derved enten skifter karakter og vokser ind i en anden naturtype end den, de oprindeligt er udpeget for, eller at de på sigt vokser helt ud af beskyttelsen.